

PRZEGŁĄD PEDAGOGICZNY SPRAWY TOWARZYSTWA

NAUCZYCIELI SZKÓŁ ŚREDNICH I WYŻSZYCH
WYCHODZĄ W KAŻDĄ SOBOTĘ.

Nr 27/II. Warszawa, 23 września 1922 r. R. XLI (6)

Prenumerata miesięczna Mk. 180. Cena jednego numeru Mk. 60. Członkowie T. N. S. W. otrzymują „Przegląd Pedagogiczny” bezpłatnie.	TREŚĆ: Czechosłowackie szkoły średnie Kolegium Związku Narodowego Polskiego w Ameryce Kronika Towarzystwa Z ruchu wydawniczego Konkurs Koło Warszawskie	OGŁOSZENIA: $\frac{1}{2}$ str. Mk 60.000 $\frac{1}{2}$ str. Mk 30.000 $\frac{1}{4}$ str. Mk 15.000 Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, ul. Bracka 10 Tel. 76-60. R-k w P.K.O. 2078
---	--	---

CZECHOSŁOWACKIE SZKOŁY ŚREDNIE

Gdy mowa o gimnazjach czechosłowackich, mam na myśli organizację szkolnictwa od chwili uzyskania niezależności państwowej w Czechosłowacji.

Organizacja szkół datuje się od ostatnich miesięcy r. 1918. Przedewszystkiem, zjawia się dążność do zmiany systemu, jaki panował w szkołach austriackich, do przystosowania programu szkolnego do najnowszych wymagań i do uwzględnienia mniejszości narodowych.

Budowę systemu szkolnego ujęli w ręce swoje specjaliści-profesorowie, a utworzone osobne Rady szkolne miały na celu opracowanie ogólnego programu nauczania. Dotychczas prace przygotowawcze są w toku. Zadanie Rad tych polegało na opracowaniu nowych przepisów szkolnych, typów gimnazjów, podręczników i na wytworzeniu nowego typu nauczycieli oraz na wskazaniu im najnowszych dążeń pedagogicznych.

Istnieje kilka rodzajów szkół średnich. Do najstarszych typów należy gimnazjum 8-klasowe. Przedmiotami wykładowymi są tutaj: religja, języki: czeski, łaciński, grecki, (niemiecki przeważnie obowiązkowy), historia, geografia, matematyka, fi-

zyka, propedeutyka filozofii, pismo i rysunek. Od r. szk. 1919/20 obowiązują tu również nauka chemii, a nauki przyrodnicze i geologię wprowadzono do klasy 7-ej i 8-ej.

Szkoła realna obejmuje 7 lat tylko. Uczą w niej religii, języka ojczystego, francuskiego lub angielskiego, zależnie od wyboru, historii, geografii, statystyki, matematyki, geometrii wykreślnej, fizyki, przyrody, chemii, rysunków geometrycznych i ogólnych, kaligrafii, gimnastyki i propedeutyki filozofii.

Trzecim rodzajem jest gimnazjum realne typu A, w którym przeważają przedmioty gimnazjalne bez jęz. greckiego i z dodatkiem języka francuskiego, chemii i geometrii wykreślnej; wreszcie istnieje gimnazjum realne typu B, czyli reformowane, podobne do poprzedniego z tą tylko różnicą, że od klasy V do VIII obowiązuje język łaciński. Gimnazjum realne typu Děcina posiada 8 klas i ma na celu jednoczenie wszystkich rodzajów szkół średnich.

Co się tyczy języków starożytnych, to łacina obowiązuje w gimnazjum, gimnazjum realnem i gimnazjum realnem reformowanym, natomiast język grecki (28 godzin tygodniowo) obowiązuje, podobnie jak i u nas, tylko w gimnazjum (klasycznym). We wszystkich gimnazjach spotykamy jeden język nowoczesny i gimnastykę. Do przedmiotów nadobowiazkowych należy: śpiew, muzyka, stenografia i roboty ręczne razem z modelowaniem. Od niedawna toczy się walka o usunięcie nauki religii ze szkoły; sprawa ta jednak nie jest jeszcze ostatecznie uregulowana, a decyzja co do nauczania lub nienauczania przedmiotu tego zależy od warunków miejscowych.

Liczba ogólna uczniów i uczennic, uczęszczających w r. szk. 1921/22 (por. „Strzedni skolstvi republiky czechoslovenske v Praze“ 1922) do szkół średnich wynosiła 100 913, pomieszczonych w 3061 oddziałach. Z tego do gimnazjów uczęszcza 15 718 uczniów; do gimnazjów realnych 28 336; do gimnazjum typu Děc. 861; do gimnazjum realnego reformowanego 7 019; do szkół realnych 31 362; do żeńskich szkół średnich 8 982; do seminarjów nauczycielskich 8 635 uczniów.

Wszystkich szkół państwowych w Czechosłowacji jest 293. Z tego na Czechy przypada 157 (czeskich 101, niemieckich 56); na Morawy 66 (45 czeskich, 21 niem.); na Śląsk 19 (8 czes., 11 niem.); na Słowaczyznę 51 (41 czechosłowackich, 2 niemieckie, 8 madziarskich).

Liczba szkół prywatnych dochodzi do 99. W Czechach mamy 46 (czeskich 30, niemieckich 16); na Morawach 30 (czes. 18, niem. 12); na Śląsku 3 (czes. 1, niem. 1, polska 1); na Słowaczyźnie 20 (czechosłow. 10, niemieckich 3, madziarskich 6, ruską 1). Do tego należy doliczyć na Rusi Podkarpackiej 4 gim-

na z 1 548 uczniami i uczennicami oraz 3 seminarja nauczycielskie z 229 uczniami i uczennicami.

Jednakże organizacja tego rodzaju szkół nie rozwiązuje całkowicie sprawy; dlatego też objawia się w dalszym ciągu dążność do reformy, gdyż nie zadowalają ani ośmioletnie gimnazja wszelkiego typu ani siedmioletnia szkoła realna. Można śmiało powiedzieć, że dążność Ministerstwa naszego do załatwienia sprawy szkoły średniej posunęła się znacznie dalej i sprawa reformy jest wyraźniej postawiona przez utworzenie pięcioletniego gimnazjum.

Zaznaczyć trzeba, że w Czechosłowacji zjawia się dążenie do pójścia tą samą drogą, co i w Polsce. Charakterystyczny w tym względzie jest artykuł w czasopiśmie pedagogicznym, wydawanem w Pradze „Strzedni škola“ p. V. Kubelki p. t. „Przispíevék k reformie strzedni školy“ (Przyczynek do reformy szkoły średniej). Otóż autor proponuje, by szkołę średnią podzielić na 2 stopnie; stopień niższy obejmowałby 3 klasy, a wyższy 5—obydwa jednak musiałyby stanowić część składową gimnazjum. Stopień niższy powinien być jednolity dla wszystkich typów, podobnie jak u nas, a dopiero na stopniu wyższym możnaby wprowadzić te przedmioty, które są najbardziej charakterystyczne dla szkoły średniej. Autor powiada słusznie w jednym miejscu: „Jest to pedagogiczne i dydaktyczne monstrum, że uczniowie czescy, nie znając jeszcze należycie języka ojczystego pod względem gramatycznym, muszą uczyć się w pierwszej klasie równocześnie 2 języków obcych.“ Dlatego też proponuje, by nauka łaciny zaczynała się dopiero w klasie IV, języka francuskiego w V, a greckiego w VI i to w stosunkowo niewielkim stopniu.

Jak z tego widać, reforma szkół naszych nie będzie stanowiła wyjątku i taki podział, jak u nas, można będzie znaleźć i gdzieindziej.

D-r Józef Gołąbek.

KOLEGJUM ZWIĄZKU NARODOWEGO POLSKIEGO W AMERYCE

W październiku r. 1922 odbędzie się w Cambrigde Springs w Pennsylvanji uroczysty obchód dziesięciolecia założenia Kolegium Związku Narodowego Polskiego w Ameryce.

Otrzymałszy „Katalog 1922-1923 i Sprawozdanie 1921-22“, wydane przez Dyрекcję Kolegium Z. N. P.¹⁾ oraz „Sprawozdanie Rady Szkolnej

¹⁾ Kolegium Związku Narodowego Polskiego. „Katalog 1922—1923. Sprawozdanie 1921—1922. Cambrigde Springs, Pennsylvania. Czerwiec 1922. Str. 94, w tem 19 ilustracyj.

Kolegium Z. N. P.¹⁾, poczuwamy się do obowiązku poinformowania ogółu Kolegów naszych o tej pięknej i wysoko postawionej, a tak mało u nas znanej narodowej placówce oświatowej na wychodźstwie.

1. Historia, zasady wychowawcze i uprawnienia Kolegium Z. N. P.

W Cambrige Springs, małym miasteczku w Stanie Pennsylvania, położonem w połowie drogi między New Yorkiem a Chicago, tudzież w równej około 130-to milowej odległości od głównych ośrodków emigracji polskiej miast: Pittsburgha, Buffalo i Cleveland, znajdującem się tedy niejako w samym punkcie ciężkości Polonji Amerykańskiej, otwarto dnia 26 października 1912 r., przy współudziale ówczesnego prezydenta Stanów Zjednoczonych, Williama Howarde Tafta, Kolegium Związku Narodowego Polskiego.

Myśl założenia Szkoły Związkowej, której zadaniem byłoby „kształcenie i wychowywanie młodzieży polskiej, a to, aby powiększyć wśród wychodźstwa nie tylko liczbę jednostek, posiadających średnie i wyższe wykształcenie, ale i powiększyć liczbę światłych działaczy“,²⁾ zrodziła się na XV-tym Sejmie Związku Narodowego Polskiego w r. 1903, na którym wybrano nawet w tym celu „Komisję oświaty i szkolnictwa“.

Dzięki intensywniej pracy wychodźstwa z drobnych opłat i składek dobrowolnych doprowadzono w r. 1912 dzieło do skutku, a w r. 1914 „inkorporowano“ szkołę — zgodnie z przepisami amerykańskimi — w sądzie powiatowym pod nazwą „Polish National Alliance College“.

W 1915 r. XXI Sejm Z. N. P., zatwierdziwszy „inkorporację“, uchwalił Prawa Zasadnicze Korporacji Szkolnej, z których podajemy najbardziej charakterystyczne.

Stwierdziwszy zatem, że wszyscy pełnoprawni członkowie Z. N. P. są członkami Korporacji Szkolnej i właścicielami Kolegium w Cambrige Springs, określają „Prawa“ cele Korporacji, wśród których pierwsze miejsce zajmuje „prowadzenie pierwszorzędnej szkoły wyższej z kursami przygotowawczemi do studjów uniwersyteckich lub kolegjalnych jakiegokolwiek kierunku“.

Punkt 3-ci „praw“ określa kierunek wychowawczy szkoły. „Wychowanie młodzieży, — czytamy tam — pieczy Szkoły Związkowej powierzone ma być w duchu szczerze obywatelsko-narodowym, oparte na jednoczeniu najlepszych dorobków kultury amerykańskiej z najlepszymi dorobkami kultury i myśli polskiej.

¹⁾ Sprawozdanie Rady Szkolnej Kolegium Związku N. P. w Cambrige Springs, Pa. na Sejm XXIII Związku Narodowego Polskiego w Toledo, Ohio. 1921. Chicago, Ill. Str. 24 + 3 tablice.

²⁾ Dalsze zadania Kolegium określają jego kierownicy w sposób następujący: „Udostępnić skarbnicę wiedzy, urabiać umysły i serca nie tylko na prawych i szlachetnych obywateli Stanów Zjednoczonych, ale i wpajać miłość i przywiązanie dla języka i tradycji ojców, mnożyć społeczeństwu polsko-amerykańskiemu, organizacjom tegoż społeczeństwa przyszlachcać pionierów i dowódców“.

W stosunku do kwestyj religijnych i politycznych Szkoła Związkowa ma przestrzegać tych samych zasad, które przestrzega cały Z. N. P., t. j. Szkoła nie ma żadną miarą ani pośrednio ani bezpośrednio działać na korzyść lub niekorzyść jakiegokolwiek wyznania religijnego lub stronnictwa politycznego, natomiast duch panujący ma być duchem jak najdalej idącej tolerancji.

Ze względu na fakt, iż znaczna większość uczniów Szkoły Związkowej zawsze będzie wyznania rzymsko-katolickiego, Szkoła ma obserwować święta i posty przez Kościół rzymsko-katolicki przepisane, jakoteż ma udzielać religii rzymsko-katolickiej w wyższym zakresie tym, którzy się na naukę dobrowolnie zapiszą, i ma umożliwić spełnianie praktyk i obowiązków, odnoszących się do nabożeństw i sakramentów".

Dalsze postanowienia dotyczą funduszy szkoły, ich administracji oraz organów nadzorczych Kolegium. Na uwagę zasługuje tu zestawienie, iż „korporacja szkolna nie ma posiadać żadnego kapitału w akcjach i nie ma wypłacać żadnych dywidend ani z realności ani z innych własności, należącej lub w przyszłości nabytej przez korporację“.

Na tych zasadach wychowawczych oparte Kolegium, umieszczone w okazałym, własnym gmachu, zaopatrzone w znakomite środki naukowe i wychowawcze, zyskało sobie uznanie władz amerykańskich i polskich. Pierwsze przyznały abiturjentom Kolegium polskiego wszystkie prawa abiturjentów wyższych szkół amerykańskich, dające im wstęp do uniwersytetów amerykańskich. Podobnie na mocy decyzji Ministerstwa W. R. i O. P. Rzeczypospolitej Polskiej dyplomy Kolegium Z. N. P. dają prawo wstępu bez egzaminów do uniwersytetów w Polsce.

II. Organizacja Kolegium Z. N. P.

Kolegium Z. N. P. obejmuje: 1) szkołę przygotowawczą z kursem dwuletnim i 2) szkołę wyższą z kursem czteroletnim.

Do szkoły przygotowawczej, której ukończenie uprawnia do wstępu do szkoły wyższej, przyjmuje się w zasadzie chłopców po skończeniu lat dwunastu na podstawie świadectw z ukończenia sześciu klas szkoły początkowej publicznej lub parafjalnej.

W szkole przygotowawczej panuje system klasowy, a wszystkie, poniżej wymienione przedmioty, są obowiązkowe dla wszystkich uczniów:

religia (1), język angielski (5), język polski (5), historia Stanów Zjednoczonych (2), historia Polski (2), arytmetyka (5), geografia powszechna w klasie pierwszej (4), geografia Stanów Zjedn. w klasie 2-giej (2), geografia Polski w kl. 2-giej (2), przyroda w kl. 1-ej (2), fizjologia i higiena w kl. 2-ej (3), kaligrafia (2), warsztaty—Manuel Train (2), gimnastyka (3), śpiew (2).¹⁾ (Znamienny jest zarówno w szkole przygotowawczej, jak i w wyższej brak rysunków jako oddzielnego przedmiotu nauczania).

¹⁾ Cyfry w nawiasach oznaczają liczbę godzin wykładowych na tydzień.

Ogółem ma każda klasa szkoły przygotowawczej 26 godzin wykładowych w tygodniu i 9 godzin tygodniowo przeznaczonych na kaligrafię, warsztaty, gimnastykę i śpiew.

Do szkoły wyższej przyjmuje się w zasadzie młodzieńców, którzy skończyli lat czternaście. Kandydaci, którzy nie uczęszczali do szkoły przygotowawczej w Kolegium, są przyjmowani na podstawie świadectwa ukończenia pierwszorzędnej szkoły publicznej lub parafjalnej w Ameryce lub odpowiedniej szkoły ludowej w Europie albo też na podstawie egzaminu, odpowiadającego programowi klas przygotowawczych Kolegium.

Wyjątek stanowią mogą tylko braki z języka polskiego lub angielskiego. Uczeń, wykazujący je, a nawet nieznający jednego z tych języków, może być przyjęty do szkoły pod warunkiem, że na oddzielnych lekcjach obowiązkowych braki uzupełni.

W szkole wyższej obowiązywał dotąd czysty system elekcyjny, roku szkolnego 1922/23 zarząd szkoły postanowił wprowadzić system klasowo-elekcyjny. Pclęga on na tem, że w klasach pierwszej i drugiej obowiązuje ścisły program nauk, w klasach zaś trzeciej i czwartej panuje ograniczona swoboda w wyborze przedmiotów.

W szkole wyższej znajdują się następujące kursy: a) kurs przygotowawczy do kursów kolegjalnych i uniwersyteckich, przeznaczony głównie dla tych, którzy mają zamiar oddać się dalszym studjom uniwersyteckim i to bez względu na zawód, jaki zamierzają sobie obrać; b) kurs handlowy dla tych, którzy po ukończeniu szkoły chcą się poświęcić handlowi; c) niepełny kurs ale dodatkowe wykłady niektórych specjalnych przedmiotów dla tych, którzy zamierzają studjować inżynierję albo też chcą się przygotować do zawodu, związanego z przemysłem fabrycznym i budowlanym.

Kurs pierwszy, przygotowujący do studjów uniwersyteckich, dzieli się na dwa stopnie dwuletnie. Stopień niższy, t. j. dwie pierwsze klasy są wspólne dla wszystkich uczniów kursu tego, którzy muszą przejść wszystkie obowiązujące dla nich przedmioty.

Są to:

w roku pierwszym:

- język angielski (5)
- język polski (4)
- historja powszechna (2)
- historja Stanów Zjedn. (3)
- łacina (4)
- algebra (5)
- zoologia (3)
- język francuski albo niemiecki (4)
- gimnastyka (3)
- śpiew (2)
- dowolne (0 — 1)

w roku drugim:

- język angielski (5)
- język polski (4)
- historja powszechna (2)
- historja Stanów Zjedn. (3)
- łacina (4)
- planimetrja (4)
- botanika (3)
- warsztaty (2)
- gimnastyka (3)
- śpiew (2)
- dowolne (0 — 3).

W pierwszej klasie szkoły wyższej jest zatem ogółem tygodniowo 26 godzin wykładowych i 7 godzin na warsztaty, gimnastykę i śpiew, w drugiej klasie zaś jest 28 godzin wykładowych i 5 godzin na gimnastykę i śpiew.

Uczniowie kursu przygotowawczego do studiów uniwersyteckich, dokonać mogą dalszego wyboru w klasie trzeciej szkoły wyższej i to już ze względu na zawód, któremu się poświęcić zamierzają. Kurs ten rozpada się bowiem od klasy trzeciej na trzy grupy: 1) grupa L. - M. L. (Latin — Modern Language), obejmująca łacinę i języki nowożytny, 2) grupa M. L. (Modern Language) z językami nowożytnymi tylko i 3) grupa S. (Science), przygotowująca do nauk ścisłych.

Grupa L. - M. L. utrzymuje nadal język łaciński i przybiera język grecki, w grupach M. L. i S. obowiązuje zamiast języka łacińskiego chemja i drugi język nowożytny.

Program tych grup przedstawia się w sposób następujący:

Grupa L. - M. L.

rok trzeci:

literatura i język angielski (4)
literatura polska (3)
stereometria w 1 półroczu (4)
algebra wyższa w 2 półr. (4)
łacina (4)
język grecki (4)
historja Polski (2)
geografja Polski (2)
język francuski albo niem. (4)
gimnastyka (3)
śpiew (2)
dowolne (0 — 3)

rok czwarty:

literatura i język angielski (3)
literatura polska (3)

łacina (4)

fizyka (6)
biologia (6)
język francuski albo niem. (4)
gimnastyka (3)
śpiew (2)
dowolne (1 — 5).

Ogółem w trzecim roku szkoły jest w grupie L. - M. L. 27 godzin wykładowych obowiązujących na tydzień i 5 godzin na gimnastykę i śpiew, w czwartym roku zaś 24 godziny wykładowych i 5 godzin na gimnastykę i śpiew.

W grupach M. L. i S. odpada w trzecim roku języki łaciński i grecki, obowiązuje natomiast chemja (6) i drugi język nowożytny (4), którym może być język francuski, hiszpański lub niemiecki, tak, że ogółem jest tu 29 godzin wykładowych obowiązujących na tydzień.

W roku czwartym natomiast obowiązują zamiast 4 godzin tygodniowo łaciny 4 godziny drugiego języka nowożytnego.

Kurs handlowy obejmuje naukę czteroletnią, która obowiązuje wszystkich jego uczniów. Na kursie tym kładzie się szczególny nacisk na języki nowożytny, obok języków angielskiego i polskiego jest bowiem do wyboru język francuski, hiszpański lub niemiecki, nadto obowiązują tam — obok przedmiotów ogólnokształcących — następujące przedmioty specjalne: w pierwszym roku: geografja handlowa (2) i książkowość (6); w drugim roku: książkowość (6) i pisanie na maszynie (4); w trzecim roku: historja

handlu (2), korespondencja (2), pisanie na maszynie (4) i stenografia (6); w czwartym roku: ekonomja (4), arytmetyka handlowa (2), prawo handlowe (3), stenografia (6) i pisanie na maszynie (2).

Z przedmiotów, w programie powyższym nie wyszczególnionych, uczy się w klasach pierwszej i drugiej religji rzymsko-katolickiej w jednej godzinie tygodniowo.¹⁾

Uczniowie kursu trzeciego, mającego ich przygotować do studjum inżynierji, uczęszczają na lekcje zasadnicze grupy S. kursu pierwszego, uzupełniając je wykładami specjalnemi, z których mogą korzystać w istniejącym przy szkole Instytucie Rzemieślniczym.

Program przedmiotów oddzielnych zawiera wiele interesujących szczegółów, które musimy w sprawozdaniu niniejszem pominąć.

Zaznaczamy tylko, że na lekcjach języka angielskiego przewiduje się „kurs dziennikarstwa angielskiego“²⁾ w jednej godzinie tygodniowo, oraz „zagadnienia demokratyczne“³⁾ również w jednej godzinie na tydzień.

Jako kurs wolny znajduje się w programie na rok szkolny 1922/23 historia cywilizacji, wykładana w 1 godzinie tygodniowo dla uczniów klas najwyższych.

Bardzo ważnym działem nauki są warsztaty (Manuel training). Uczniowie od stolarstwa i obróbki drzewa wogóle przechodzą następnie modelarstwo, połączone z fornierstwem i odlewnictwem.

Do dyspozycji uczniów posiada szkoła wspaniałe pomoce naukowe, jak: laboratorja fizyki, chemji i biologji, izbę handlową, zbiór minerałów, zbiory map i obrazów, aparat projekcyjny, wreszcie bibliotekę i czytelnię.

W Kolegium czynne jest uczniowskie Towarzystwo Synów Polski, które ma na celu „ściślejszą koleżeńską łączność, ćwiczenie się w literaturze polskiej, dramacie i muzyce przez urządzenie przedstawień i koncertów, urządzenie obchodów narodowych na cześć sławnych i zasłużonych mężów, zarówno polskich jak i amerykańskich“.

Oddziałami Towarzystwa są: Kółko literackie, Kółko dramatyczne, Kółko muzyczne, Kółko debat, Kółko straży pożarnej i Kółko atletyczne.

¹⁾ Wskutek nieporozumień pomiędzy władzą kościelną a władzami szkolnemi, Kolegium nie mogło dotąd uzyskać własnego kapelana i księdza-nauczyciela religji, opiekę duchowną nad młodzieżą spełniał zaś miejscowy proboszcz rzymsko-katolicki (Amerykanin-Irlandczyk). Dopiero w bieżącym roku szkolnym naukę religji można było powierzyć polskiemu księdzu, co zarząd szkoły z zadowoleniem podaje do wiadomości publicznej.

²⁾ Kurs dziennikarstwa ang. obejmuje: ćwiczenia dziennikarskie, redagowanie wiadomości, sprawozdania, szkice biograficzne, artykuły, technikę redakcyjną, poprawianie manuskryptów i pisanie nagłówków, krytykę. Klasa wydaje gazetkę szkolną.

³⁾ Program „zagadnień demokratycznych“ zawiera: prawa obywatelskie, ustrój demokracji amerykańskiej, jego historja, dążności i zalety.

Nakoniec zaznaczyć należy, że wychowanie w Kolegium jest intera-
natowe. W ramach jednak bardzo ściśle zresztą ustalonego programu
zajęć dziennych młodzież szkolna ma stosunkowo dość wiele swobody
i możliwość oddawania się najbardziej przez siebie umiłowanym zajęciom.¹⁾

Ł.

KRONIKA TOWARZYSTWA

SPRAWOZDANIE

z Walnego Zgromadzenia T. N. S. W.

w dniach 4 i 5 czerwca 1922 r. w Łodzi.

Zjazd rozpoczął się uroczystem nabożeństwem w kościele katedral-
nym, które odprawił ks. prałat Bilski. Kazanie o potrzebie szerzenia oświa-
ty w narodzie—wygłosił ks. Tymieniecki, biskup łódzki.

Po nabożeństwie zebrali się uczestnicy Zjazdu w Sali Rady Miejskiej,
gdzie otworzył Zjazd prezes T. N. S. W. Paweł Sosnowski, dziękując miastu
za trud, podjęty koło urządzenia Walnego Zebrania. Łódź, która pierwsza
realizuje zasady powszechnego nauczania i dokształcania nauczycieli, znaj-
dując możliwość urzeczywistnienia tego w pracy Kuratorjum łódzkiego i Koła
T. N. S. W., które utworzyło „Instytut Nauczycielski”—była szczególnie na
Zjazd odpowiednia. Praca łączy w Towarzystwie rozmaite kierunki myśli
i jest wyrazem zrozumienia pamiętnych słów Szczepanowskiego: „Myślami
bądźmy wolni, a w czynach bądźmy karni”.

Imieniem Koła łódzkiego powitał gości dyrektor K. Koszyk, imie-
niem miasta prezydent Łodzi Rzewski, imieniem województwa prof. Raci-
borski, imieniem Kuratorjum łódzkiego d-r Jarośz, imieniem Ministerstwa
W. R. i O. P. d-r Zagórowski, wreszcie poseł Soltyk, p. Cynarski, ks. pra-
łat Bilski, d-r Kopciński. K. Kujawski imieniem Zrzeszeń społecznych,
utrzymujących szkoły średnie w Polsce, inż. Holzgräter — imieniem Sto-
warzyszenia Techników, p. Gacki imieniem Głównego Zarządu Związku
Zawod. Naucz. Polskich Szkół Średnich, p. Wasilewski imieniem Zarządu
Głównego Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych i p. Ko-
złowski—imieniem Chrześcijańsko-Narodowego Stowarzyszenia Nauczyciel-
stwa w Polsce.

Następnie odczytano telegramy z życzeniami od prezydenta Mini-
strów p. Ponikowskiego, podsekretarza stanu p. Łopuszańskiego, Kuratora

¹⁾ Ażeby dać wyobrażenie o kosztach utrzymania w takiej szkole,
podajemy wysokość opłaty szkolnej, która dla uczniów, jeżeli są członkami
Związku Nar. Polskiego, wynosi 250 dolarów rocznie, dla innych zaś 275
dolarów. Opłata ta obejmuje naukę i utrzymanie bez prania i naprawy
bielizny, co kosztuje 15 dolarów rocznie. Oddzielnie też opłaca się naukę
muzyki. Tak samo ponoszą rodzice koszt ewentualnego leczenia ucznia.

Okręgu Szkolnego Warszawskiego p. Zawadzkiego, p. Góreckiego, naczelnika Wydziału Szkolnictwa Średniego prywatnego Min. W. R. i O. P. ks. Mauersbergiera imieniem Naczelnictwa harcerstwa polskiego i Kuratora wileńskiego p. Gąsiorowskiego.

Po odczytaniu depesz uchwalono wysłać telegramy holdownicze do Naczelnika Państwa, Marszałka Sejmu p. Trąpczyńskiego i do Ministra W. R. i O. P. p. Ponikowskiego. (Wkrótce po zjeździe prezes Sosnowski otrzymał pismo szefa kancelarii Cara, w którym Naczelnik Państwa poleca wyrazić podziękowanie za uczucia, wyrażone w depeszy).

W obradach wzięło udział 180 delegatów Kół, liczny też był udział przedstawicieli instytucji państwowych, komunalnych i społecznych tak, że liczba uczestników Zjazdu dochodziła do 400 osób.

Do prezydium Zjazdu powołano: P. Sosnowskiego i J. Bojańskiego (Warszawa), Fr. Oziębłego i d-ra Zagajewskiego (Lwów), d-ra Jakóbca (Kraków).

Sekretarzowali d-r St. Kuczyński (Lwów), Wł. Koch (Kraków) i F. Śliwiński (Łódź).

Przedpołudniowe posiedzenie wypełniły referaty, obejmujące całość kształt ustawodawstwa szkolnego w Polsce. Kwestji ustawodawstwa szkolnego w Polsce niepodległej—poświęcił swój referat prof. Tync z Torunia, wykazując głębokie i mądre opracowanie ustaw komisji edukacyjnej, które otaczając nauczyciela czcią i poważaniem żądały od niego wielkiej pracy wychowania człowieka-obywatela.

O ustawodawstwie szkolnym w czasie niewoli mówił prof. J. Bojański, o ustawodawstwie w dobie obecnej d-r E. Łoziński. Wykazał on dodatnie strony ustawodawstwa naszego, które sprawia, że administracja odznacza się dużą sprawnością w stosunku do innych działów administracji, oraz tolerancją wobec innych wyznań—podkreślił jednak i ujemne strony mianowicie szczupłość ustaw i ich tymczasowość.

Referaty zakończył referat posła Zofji Sokolnickiej „o wytycznych naszego ustawodawstwa szkolnego na przyszłość.

Drugi dzień Zjazdu.

Na podstawie sprawozdania, wydrukowanego w Przeglądzie Pedagogicznym (tygodniku) wywiązała się dyskusja nad działalnością Zarządu. Przedmiotem dyskusji był głównie sposób redagowania Przeglądu. W tej sprawie zabierali głos kol.: Skoczylas, d-r Szyszko, Stach K., d-r Janik (Kraków), Jaworska i Ujejski (Lwów), Kwiatkowski i Szpadkowski (Warszawa), Popiołek (Cieszyn), Wojtanowicz (Jarosław) i Wyka (Wejherowo). Wyjaśnień udzielali kol. Pluciński, Stankiewicz i prezes Sosnowski, podkreślając szczególnie konieczność współpracy wszystkich kolegów. Dyskusję nad tą kwestją zakończono uchwaleniem wniosku prezesa Sosnowskiego: „Walne Zgromadzenie członków T. N. S. W., pragnąc podnieść wartość informacyjną tygodnika „Przegląd Pedagogiczny”, powołuje Komisję, która zajmie się rozważaniem środków naprawy. Do Komisji tej każdy Okrąg wydeleguje po jednym delegacie specjalście“.

D-r Weiner przedstawił usiłowania Zarządu, które miały na celu zmianę projektu pragmatyki (Ustawy o stosunku służbowym nauczycielstwa). W myśl uchwały, powziętej na Walnym Zjeździe w Częstochowie ubiegłego roku, powołana przez Zarząd Komisja ułożyła zasady pragmatyki, poczem uproszono prof. Uniw. pp. Kumanieckiego i Zolla, by na podstawie zasad tych skodyfikowali nową ustawę.

Sprawę projektu Ustawy o szkolnictwie średnim referował kol. Stefan Kwiatkowski. Zarząd Główny brał przez swych delegatów udział w konferencjach w Ministerstwie W. R. i O. P., zwołanych celem zasięgnięcia opinii o projekcie. Wiele postulatów, wysuniętych przez przedstawicieli T. N. S. W., Ministerstwo uwzględniło.

W dyskusji podkreślono, że ustawa opracowana dorywczo nie jest skodyfikowana, co jest trudne, gdy brak ustaw pokrewnych. Poruszono kwestję wieku, w jakim należy rozpoczynać naukę szkolną, kwestję matur szkół doświadczalnych, kompetencji kuratorów, utrwalania typów, wreszcie uwzględnienia w tym kierunku postulatów z całej Polski (kol.: Weiner, Długopolski, Wojtanowicz, Kujawski, Ulrich, Kwiatkowski, Wyspiański). Kol. Zdrojewski podnosi ważność sprawy kompetencji Rad Pedagogicznych i różnorodności typów szkół. Ks. Piwowarczyk wskazuje na ujemne strony szkół koedukacyjnych, p. Gagatnicka zaś występuje przeciw zbyt wczesnemu rozpoczynaniu nauki (w 6 roku życia).

Po zamknięciu dyskusji przedstawił kol. Sierżputowski sprawozdanie kasowe, poczem udzielono ustępującemu Zarządowi absolutorjum. Następnie zarządzono wybory. Do Komisji-matki, która ustaliła listę kandydatów do Zarządu, powołano kol.: Komornicką i Augustyna (okrąg warszawski), D-ra Długopolskiego i ks. Piwowarczyka (o. krakowski), Ujejskiego i Kuczyńskiego (o. lwowski), Ostrowskiego i Vogla (o. poznański), Tynca i Wykę (o. pomorski).

Kol. Komornicka (z Białegostoku) jako referentka Komisji-matki przedstawiła listę kandydatów do wyborów uzupełniających.

Z wyborów tych weszli do Zarządu Głównego kol.: K. Stach i J. Jakóbiec (Kraków), J. Augustyński (Nakło), Fr. Oziebły (Lwów), J. Bojasiński, St. Kwiatkowski i d-r E. Łoziński (Warszawa), a jako zastępcy członków: d-r J. Gołąbek, Wł. Kopczewski, K. Pluciński i Wł. Szyszkowski (Warszawa).—Nadto wybrano zastępców do Głównej Komisji rozjemczej kol.: Wł. Gorjaczkowskiego, St. Karczewskiego i M. Radwańskiego (Warszawa).

Delegaci Walnego Zgromadzenia zgłosili następujące wnioski, które uchwalono:

Kol. Szyszkowski (z Krakowa): Walne Zgromadzenie T. N. S. W. reprezentowane przez delegatów z całej Polski zaznacza, że obecne wynagrodzenie profesorów państwowych szkół średnich jest już zupełnie nie wystarczające, tak że wprost zagraża dalszemu istnieniu i normalnej pracy państwowego nauczycielstwa średniego. Odpowiedzialność za ten stan rzeczy zrzuca Zgromadzenie na czynniki decydujące, gdyż samo ono ze względów ideowych i państwowo-społecznych nie chce w walce o byt sto-

sować tych metod, które niestety okazały się dotychczas jedynie skuteczne.

Poseł Soltyk (Warszawa): Zarząd Główny zorganizuje: a) Komisję ustawową, b) Komisję dla kontaktu z Sejmową Komisją oświatową.

Kol. Chełmiński (Warszawa): Delegaci T. N. S. W. na walnym Zjeździe uważają za pożądane, aby w ustawie o szkolnictwie średnim uwzględnione były w specjalnym rozdziale szkoły komunalne obok szkół państwowych i prywatnych. Przyczem w ustawie Związki komunalne powinny mieć zagwarantowany odpowiedni wpływ oraz taki stosunek Władz do Związków i odwrotnie, aby ustawa zachęcała związki komunalne do zakładania szkół średnich ogólnokształcących, których utrzymanie nakłada na związki komunalne wielkie ciężary i obowiązki.

Ks. Piwowarczyk (Kraków): Dążyć do zmiany ustawy o szkolnictwie śred., by § 15 otrzymał brzmienie: „gimnazjum państwowe może być męskie lub żeńskie“.

Kol. Idzikowski (Łódź): Walny Zjazd T. N. S. W. zwraca się do Zarządu Głównego z prośbą o zwrócenie szczególnej uwagi na szkolnictwo zawodowe i domaganie się od ciała ustawodawczego przeprowadzenia ustawy o szkolnictwie zawodowym już w obecnym Sejmie.

Kol. d-r Długopolski (Kraków) imieniem Głównej Komisji rewizyjnej: 1) Główna Komisja rewizyjna sprawdziła księgi, rachunki i dowody kasowe Zarządu Głównego za rok 1921, znalazła je w należyтым porządku i stawia wniosek o udzielenie absolutorjum Zarządowi Głównemu i skarbnikowi absolutorjum z gospodarki finansowej; 2) Główna Komisja rewizyjna wnosi, by Walne Zgromadzenie uchwaliło: a) poleca się Zarządowi Głównemu, by termin rocznego zamknięcia ksiąg kasowych T-wa i sporządzenia bilansu zamknięcia regulaminowo jednolicie z okręgami T-wa uregulował; b) bilans T-wa winien zawierać nie tylko zamknięcie rachunków Zarządu Głównego ale także Okręgów, by w ten sposób można było uzyskać całokształt obrazu stanu majątkowego T-wa; c) pieniądze składane na fundusz im. Adama Mickiewicza powinny przechodzić przez kasę Zarządu Głównego; kuratorem tego funduszu pozostaje nadal profesor Czerniecki, a rozdawnictwo zapomóg przysługuje lwowskiemu Zarządowi Okręgowemu; d) resztę funduszu „Komitetu opieki nad uczniem i żołnierzem“ 1500 mkp. wnoszącą przelewa się na rachunek funduszu Adama Mickiewicza; e) upoważnia się skarbnika T-wa, by kwotę 3000 mkp. p. t. „Administracja Przeglądu“ pożyczoną przez byłe Stowarzyszenie Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie od redakcji „Przeglądu Pedagogicznego“ zestornował; 3) Walne Zgromadzenie zatwierdza uchwałę Zarządu Głównego, podnoszącą składkę miesięczną członka do 250 mkp.

Kol. Chełmiński (Warszawa): Zjazd delegatów T. N. S. W. upoważnia skarbnika Zarządu Głównego do ogłaszania w Przeglądzie Pedagogicznym spisu Kół, które nie regulują składek w swoim czasie.

Kol. Z. Stankiewicz (Warszawa): Celem umożliwienia Zarządowi Głównemu Inicjatywy w różnych kierunkach, Zgromadzenie Walne T. N. S. W.

uchwała podwyższenie składki członkowskiej od dnia 1 września r. b. do mkp. 400 miesięcznie.

Posel Sołtyk: 1) Zjazd poleca Zarządowi Głównemu przedstawić następnemu Zjazdowi nowego projektu opłat członkowskich w stosunku procentowym do poborów miesięcznych; 2) Zjazd poleca Zarządowi Głównemu przygotowanie na Zjazd przyszły projektu budowy w Warszawie domu nauczycieli szkół średnich i wyższych; 3) Zjazd uchwała aby od składek członkowskich ściągać — dobrowolnie — już w przyszłym roku szkolnym miesięcznie $\frac{1}{3}\%$ wynagrodzenia na fundusz budowy w Warszawie „domu nauczycielstwa szkół średnich i wyższych“.

Kól. Rawdanowicz (Warszawa): Wobec odrębności wymagań i potrzeb pracy pedagogicznej w seminarjach nauczycielskich tworzy się przy T. N. S. W. sekcje seminaryjne przy Kołach i Okręgach i Ogólna sekcja seminaryjna T. N. S. W.

Sekcja posiada odrębny regulamin, który zatwierdza Zarząd Główny T. N. S. W.

W Zarządach Kół, Okręgów i Głównym T. N. S. W. powinni być referenci do spraw seminarjów nauczycielskich, którzyby byli w stałym kontakcie z odpowiednimi sekcjami seminaryjnymi. Do organizowania Sekcji Ogólnej T. N. S. W. i tymczasowego jej reprezentowania upoważnia się Zarząd Okręgowy Sekcji seminaryjnej w Warszawie.

Kol. Augustyński (Nakło): 1) Walny Zjazd delegatów poleca Zarządowi Głównemu, aby poczynił starania gdzie należy, o wypłacenie nauczycielstwu dodatkowo wynagrodzenia za godziny nadliczbowe z uwzględnieniem 50% względnie 60% dodatków wypłacanych doraźnie na mocy uchwały Rady Ministrów; 2) Walny Zjazd delegatów T. N. S. W. wzywa Zarząd Główny, by na swe memorjały, wysyłane do Ministerstwa W. R. i O. P., domagał się odpowiedzi — podawanej następnie do wiadomości ogółu nauczycielstwa w „Przeglądzie“, a nie zadowalał się faktem wysłania memorjału; 3) Walny Zjazd delegatów T. N. S. W. poleca Zarządowi Głównemu wyjednanie u czynników decydujących przepisów jednolitych, normujących przeprowadzenie egzaminu dojrzałości; 4) Walny Zjazd wzywa Zarząd Główny, by domagał się od Kuratorjum, aby w sprawach wychowania i nauczania, rozważanych na terenie danych kuratorów, nie porri-jano organizacyj nauczycielskich; 5) Walny Zjazd wzywa Zarząd Główny, by mając na względzie przewidzianą w Konstytucji bezpłatną naukę w szkołach średnich, wymagających bardzo poważnego uposażenia, zwrócił uwagę Władz na potrzebę tworzenia przy poszczególnych szkołach średnich Rad opiekuńczych, złożonych z czynników obywatelskich, których celem między innymi będzie — organizowanie świadczeń na rzecz danej szkoły.

Kol. Nosal imieniem Koła bydgoskiego: 1) Żądamy by wszelkie czynności, nie związane ściśle z godzinami obowiązkowymi, były wynagradzane według czasu jak godziny etatowe. W szczególności winny być wynagradzane wycieczki szkolne, egzaminy, inwentaryzacja gabinetów i t. d.;

2) Zarządzanie gabinetami przyrodniczymi tam, gdzie są ćwiczenia dla uczniów, winno być liczone w podwójnym wymiarze. ✓

Kol. Lehnert imieniem Koła lwowskiego: 1) Nauczycielstwo szkół średnich domaga się, aby Rząd ustanowił liczne stypendja dla uczniów i uczennic prywatnych zakładów średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich celem umożliwienia młodzieży niezamożnej korzystania z nauki w szkołach prywatnych wobec przepełnienia szkół państwowych; 2) Koło Lwowskie wnosi, aby emerytów, przechodzących w stan spoczynku z powodu choroby lub wysłużenia lat, zwolnić od uiszczania składek członkowskich z pozostawieniem im wszelkich praw członków zwyczajnych.

Kol. Ulrich (ze Lwowa): 1) Wobec opracowywanego przez Rząd nowego projektu regulacji plac Walne Zgromadzenie zakłada ze względu na odmienne cechy i warunki pracy nauczycielskiej stanowczy protest przeciw obejmowaniu nauczycielstwa ogólnym schematem plac urzędniczych; 2) Na wypadek gdyby protest nasz nie został uwzględniony, Walne Zgromadzenie wzywa Zarząd Główny do poczynienia jak najenergiczniejszych starań o to, by nauczycielstwo szkół średnich nie straciło praw nabytych, przyznanych poprzednimi ustawami (z 13/7 r. 1920 i 18/3 r. 1921).

W sprawie godzin nadliczbowych powzięto następującą jednomyślną uchwałę:

„Wzywa się Rząd, by jak najrychlej załatwił sprawę godzin nadliczbowych; jeśli zaś żądania tego nie uwzględni, należy wstrzymać się od przyjmowania godzin nadliczbowych“.

Uchwalono też podziękować kolegom z Poznania za gorliwe zabiegi celem uzyskania miejsca pod lotnisko na Helu i posłowi Sołtykowi za gorliwe zajmowanie się sprawami szkolnemi w Komisji Oświatowej Sejmu.

Na wniosek kol. Wyki z Wejherowa wysłano do Gdańska na ręce dra Kubacza, prezesa Macierzy szkolnej w Gdańsku, następującą depezę:

„Walne Zebranie delegatów T. N. S. W. wyraża radość swą z powodu otwarcia Polskiego gimnazjum w wolnem mieście Gdańsku i zasyla nowej, ważnej placówce oświaty narodowej serdeczne życzenia pomyślnego rozwoju“.

Następnie przekazano Zarządowi Głównemu do rozpatrzenia wnioski:

Kol. Lutra (z Kalisza) w sprawie stopnia z gimnastyki, który winien być tak traktowany, jak stopnie z innych przedmiotów“.

Kol. Ujejskiego (ze Lwowa) w sprawie taks egzaminacyjnych, które powinny być przyznane egzaminatorom.

Kol. Ziemnowicza (z Krakowa) w sprawie referatów na Zjazdach. Referaty winny zawierać treść ogólniejszą, ideową, tezy zaś do dyskusji winny być wydrukowane w „Przeglądzie“.

Kol. Wypiańskiego (z Sosnowca) w sprawach różnych.

Kol. Bułkowskiego (Biała) w sprawie podniesienia wynagrodzenia za poprawianie zadań oraz w sprawie ulg kolejowych dla rodzin nauczycielskich.

Kol. Wyki (z Wejherowa) w sprawie dodatku za studia wyższe, zwrotu kosztów przeniesienia Koła T. N. S. W. w Wągrowcu, w sprawie regulacji plac, Koła T. N. S. W. w Jędrzejowie w sprawie wznowienia Komisji 6-ciu.

W przeddzień Zjazdu T. N. S. W. odbyło się uroczyste zakończenie semestru szkolnego w „Instytucie (nauczycielskim T. N. S. W. w Łodzi“, na które przybyło przeszło 300 osób. Nowa ta instytucja na gruncie łódzkim ma na celu dokształcanie nauczycieli.

W czasie Walnego Zjazdu odbywał się w salach gimnazjum Im. Szczanieckiej ogólnopolski Zjazd nauczycieli-geografów, który powołał do życia „Zrzeszenie nauczycieli geografów“ przy T. N. S. W., wybierając prezesem prof. Romera. Wspomniany Zjazd geografów zainicjowała Sekcja geografów Koła łódzkiego T. N. S. W., urządzając jednocześnie wystawę map Polski i kartografii ogólnej.

W salach Rady miejskiej odbyło się też Walne Zebranie „Książnicy Polskiej“ T. N. S. W., z której sprawozdania wynika, że „Książnica“ rośnie nieustannie i staje się dzisiaj niemal pierwszorzędną instytucją wydawniczą podręczników i dzieł szkolnych.

Z RUCHU WYDAWNICZEGO

Janina Porazińska. „Krzywdą nagrodzona“. Komedycja w 2-ch odsłonach. Wydanie drugie. „Teatr ludowy“ № 16. Wydawnictwo „Oświata“ T. N. S. W. Warszawa, r. 1922. Str. 40.

J. Szarota. „Druga książka do nauki języka francuskiego“. Dla szkół powszechnych i średnich. Ryunki B. Nowakowskiego. „Książnica Polska“ T. N. S. W. Lwów—Warszawa, r. 1922. Str. 125.

Ks. d-r Stefan Szydełski. „Dzieje biblijne Nowego Przymierza“. Z mapą i 66 ilustracjami. Wydanie trzecie. „Książnica Polska“ T. N. S. W. Lwów — Warszawa, r. 1922. Str. 199.

Stanisław Thomas. „Teoria arytmetyki wraz z rozwiązaniem trudniejszych zadań“. Część I: liczby oderwane i wieloraki. Kurs I kla-

sy gimnazjów i szkół realnych. Wydanie nowe. Nakładem Stowarzyszenia Pracowników Księgarskich. Warszawa, (r. 1922). Str. 192.

Franciszek Terlikowski. „Słowniczek do skróconego wydania Pamiętników Cezara o wojnie gallickiej“. Wydanie trzecie. „Książnica Polska“ T. N. S. W. Lwów — Warszawa, r. 1922. Str. 194.

Wł. Weychert - Szymanowska. „Gramatyka obrazkowa dla młodzieży i samouków“. Część I i II. Wydanie III, poprawione. Wydawnictwo „Oświata“ T. N. S. W. Warszawa, r. 1922. Str. 63.

O. Jacek Woroniecki O. P., profesor teologii moralnej na Uniwersytecie lubelskim. „Metoda i program nauczania teologii moralnej“. Nakładem Uniwersytetu lubelskiego. Lublin, r. 1922. Str. 93.

K O N K U R S

Zarząd Główny T. N. S. W. ogłasza konkurs na stanowisko redaktora „Przeglądu Pedagogicznego — Spraw Towarzystwa” (tygodnika):

Obowiązki redaktora:

1) zbieranie materiału redakcyjnego, przeglądanie i ocenianie go do druku oraz

2) korekta, układanie numeru i rewizja.

Kwalifikacje redaktora:

1) gruntowna znajomość spraw oświatowych, szkolnych i nauczycielskich oraz strony technicznej redagowania pisma,

2) kilkuletnia przynajmniej praktyka dziennikarska i publicystyczna.

Wynagrodzenie redaktora:

odpowiadać ono będzie normie płac nauczycieli szkół średnich prywatnych i społecznych, obowiązujących od sierpnia r. b., liczone co najmniej za 10 godz. lekcji tygodniowych i płatne w ciągu 12 miesięcy („Przegląd Pedagogiczny — Sprawy Towarzystwa” wychodzą w ciągu 10 miesięcy z wyjątkiem lipca i sierpnia).

Osoby, gotowe podjąć się obowiązków redaktora „Przeglądu Pedagogicznego — Spraw Towarzystwa”, proszone są o przesłanie pod adresem Zarządu Głównego Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych (Warszawa, ul. Bracka 18) szczegółowych ofert z wymienieniem kwalifikacyj i warunków swoich.

Oferty przysyłać należy najpóźniej do dn. 15 października r. b.

Pożądane są zgłoszenia osób, które już pracowały w pismach pedagogicznych na stanowiskach redaktora bądź sekretarza.

K O Ł O W A R S Z A W S K I E

Zarząd Koła Warszawskiego T. N. S. W. zawiadamia członków swoich, że z dniem 1 września r. b. składka członkowska wynosi 1000 (tysiąc) marek miesięcznie.

Zarząd Koła prosi wszystkich członków o jak najszybsze wpłacanie składek zaległych.

Red. KAZ. PLUCIŃSKI, zast. dyr. biura Zarządu Gł. T. N. S. W.

Wydawca: Zarząd Główny T. N. S. W.

Drukiem R. Kaniewskiego, w Warszawie, ul. Nowy-Swiat 54.

BIBLIOTEKA MIEJSKA

Radomia